

**KRISESENTRENES TILBUD
TIL KVINNER MED
FUNKSJONSHEMNING
OG DERES BARN**

INNHold

Forord	3
Vold mot kvinner	4
Mishandlingens mange ansikter	5
Funksjonshemning	6
Vold mot kvinner med funksjonshemning	7
Hvem kan hjelpe?	9
Krisesenteret gir støtte, veiledning og botilbud	10
Hva krisesenteret tilbyr kvinner med funksjonshemning	11
Lovgivning og rettigheter	12
Juridisk bistand og hjelp etter voldtekt	15
Menneskerettigheter	17
Krisesentre og krisetelefoner	18

Nettverk for kvinner med funksjonshemning
nettverk@c2i.net
<http://home.c2i.net/nettverk/>

Krisesentersekretariatet
ks.sekretariatet@oslo.online.no
www.krisesenter.com

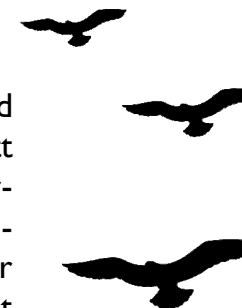
Krisesenter
sekretariatet

«KRISESENTRENEs TILBUD TIL MISHANDLEDE KVINNER MED FUNKSJONSHEMNING OG DERES BARN» er et hefte utgitt av Nettverk for kvinner med funksjonshemning og Krisesentersekretariatet, med støtte fra Sosial- og Helsedirektoratet.

Grafisk utforming: Christer Lysfjord
Trykking: Flisa Trykkeri

FORORD

UNDERSØKELSER VISER at kvinner med funksjonshemning lettere blir utsatt for vold og andre former for overgrep enn kvinner uten funksjonshemning. Det er vanskelig for voldsofre både å stå fram, finne ut hvilke rettigheter de har og hvor de skal henvende seg for å få hjelp.

DETTE KAN HA SAMMENHENG MED at kvaliteten på tilbudene som gis til kvinner i en slik situasjon ikke er i samsvar med den enkeltes behov. Tilgjengeligheten til et krisesenter i den enkeltes nærmiljø kan dessuten være for dårlig.

NETTVERK FOR KVINNER med funksjonshemning og Krisesentersekretariatet har i samarbeid laget dette heftet om rettigheter og muligheter for deg som blir utsatt for vold eller krenkelser.

VI TAKKER Sosial- og Helsedirektoratet for økonomisk støtte.

Oktober 2002

Kristin Madsen, Tove Smaadahl og Solveig H. Johansen.

VOLD MOT KVINNER

MÅLSETTINGEN for norsk likestillings-politikk er at alle kvinner og menn skal ha de samme rettighetene, pliktene og mulighetene innenfor alle områder av samfunnslivet. Denne målsettingen kan ikke oppnås så lenge mange kvinner utsettes for systematisk vold og mishandling.

MEST VOLD FINNER STED innen familien. Det er i overveiende grad kvinner som blir utsatt. Ved mishandling utvikler det seg et skjevt maktforhold. Den som mishandler tar kontroll og styring over livet til den som blir mishandlet. Vold skaper angst og avmakt. Slik blir vold et effektivt maktmiddel.

DET ER ET OFFENTLIG ANSVAR å beskytte kvinner mot vold, og gi hjelp og bistand til de som utsettes for dette. Det er viktig at menns vold mot kvinner og barn ikke blir sykdomsforklart. Men kvinnene og barna som opplever dette skal på den annen side heller ikke reduseres til ofre.

I FNs HANDLINGSPLAN fra kvinnekongressen i Beijing i 1995 ble vold mot kvinner erkjent som et stort hinder for likestilling mellom kjønnene. Det er et krav i handlingsplanen at kvinner med funksjonshemming skal sikres adgang til informasjon og tjenester.

MISHANDLINGENS MANGE ANSIKTER

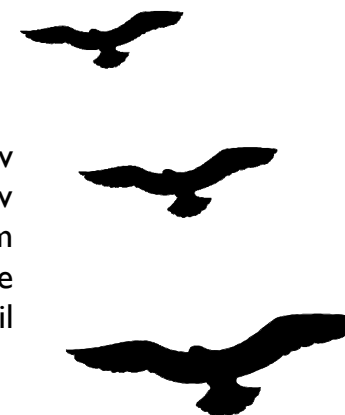
VOLD OG MAKT i et vidt perspektiv kan beskrives slik: «...enhver bruk av fysisk- og/eller psykisk makt som hindrer andre å handle, ytre, tenke eller føle som de vil, eller få andre til å gjøre noe mot sin vilje...»

Volden viser seg blant annet ved:

FYSISKE SKADER i form av slag, spark, dytting, brennemerking, knivstikking, kvelertak osv. Dette er de mest synlige tegn på fysisk mishandling.

DEN PSYKISKE VOLDEN er like alvorlig og undertrykkende som den fysiske. Den gir seg blant annet utslag i trusler og adferdskontroll. Dette fører til at mange kvinner lever sitt liv på overgripernes premisser. Disse mennene tar dessuten full kontroll over deres økonomi, samtidig som de systematisk bryter ned kvinnenes selvtillit.

SEKSUELLE HANDLINGER som kvinner tvinges til mot deres eget ønske. Incest og voldtekt er ekstreme former for seksuelle overgrep.

FUNKSJONSHEMNING

FUNKSJONSHEMNING er et misforhold mellom samfunnets krav og individets forutsetninger. Det finnes mange ulike typer funksjonshemninger. Funksjonshemning kan være både fysisk og psykisk. Noen er mer synlige enn andre, slik som bevegelsehemninger. Bruk av rullestol, krykker eller hvit stokk gir tydelige signaler til omgivelsene.

ANDRE FUNKSJONSHEMNINGER er mer usynlige. Psykiske funksjonshemninger som angst og alvorlige depresjoner, er tilstander som ikke kan sees med det blotte øye. Medisinske diagnoser som hjertesykdom, astma og allergi, dysleksi (lese- og skrivevansker), epilepsi og andre lidelser fører i mange tilfeller til at den enkelte blir til dels alvorlig funksjonshemmet i hverdagen.

VOLD MOT KVINNER MED FUNKSJONSHEMNING

AVHENGIGHET AV ANDRE mennesker øker sårbarheten for vold og overgrep. Risikoen kan synes å øke med graden av funksjonshemning og behovet for hjelp.

IFØLGE UNDERSØKELSER gjort ved Baylor College of Medicine, USA, opplever kvinner med funksjonshemning overgrep like ofte som kvinner uten funksjonshemning, men over lengre perioder. Kvinnene kan oppleve grove overgrep i form av å bli nektet hjelpemidler, mat, medisiner og nødvendige helsetjenester.

UNGE JENTER OG KVINNER med utviklingshemning er i denne sammenheng i en utsatt gruppe. Det samme gjelder kvinner med kommunikasjonsproblemer og mentale lidelser. Kvinnene opplever ikke alltid å bli trodd når de forteller om vold eller overgrep. Dette bekreftes også i en svensk studie utgitt av Kvinnor och Handikap.

NOEN EKTEMENN eller samboere truer dem med at de vil miste barna sine, og at de vil havne på alders- eller sykehjem dersom de ønsker å flytte ut.

DET KAN VIRKE SOM om kvinner med funksjonshemning blir værende lenger i et mishandlingsforhold enn kvinner uten funksjonshemning.

OVERGRIPER ER OFTE enten ektefelle/samboer, kjæreste, nær familie eller tjenesteyter. Eldre kvinner kan oppleve at voksne barn er voldsutøvere.

EN DEL KVINNER med funksjonshemning har et dårlig sosialt nettverk, og er ofte redde for å miste det de har. Mange kvinner med funksjonshemning har i tillegg lav inntekt eller uføretrygd, og dermed dårlig økonomi. Slik blir terskelen for å gå ut av forholdet veldig høy.

DET ER VANSKELIG for en kvinne med funksjonshemning å komme seg ut av forholdet eller gå til anmeldelse hvis hun er avhengig av daglig stell og hjelp av sin overgriper.

NOEN OPPLEVER at mannen «bruker» funksjonshemningen mot henne. Han forteller henne for eksempel at hun er en dårlig mor og hustru som ikke klarer å skjøtte sine daglige plikter. Dette krenker hennes personlige integritet, hun blir psykisk nedbrutt og det blir enda vanskeligere å bryte ut.

HVEM KAN HJELPE?

MENNS VOLD er en alvorlig trussel mot kvinners liv og helse. Helsepersonell har plikt til å yte hjelp. Den som opplever fysisk eller psykisk vold i hjemmet eller nærmiljøet sitt, kan ta opp dette med lege eller annet helse- og sosialpersonell.

HUSK AT helsepersonell har taushetsplikt.

BÅDE ANSATTE I HJELPEAPPARATET og på krisesenteret kan hjelpe kvinner som ønsker å gå til anmeldelse av en overgriper. Politiet kan for øvrig ta ut offentlig påtale, slik at den enkelte kvinne slipper det.

KRISESENTERET GIR STØTTE, VEILEDNING OG BOTILBUD

KRISESENTRENE ER I FØRSTE REKKE et tilbud til kvinner som er psykisk eller fysisk mishandlet, eller har vært utsatt for seksuelle overgrep. Krisesentrene har over 20 års erfaring med å bistå kvinner som utsettes for vold. De som oppsøker et krisesenter trenger ingen henvisning eller ha synlige merker etter vold.

KRISESENTRENE er den hjelpeinstansen som har mest erfaring og kunnskap om mishandling av kvinner. Her kan de få et midlertidig botilbud i tillegg til veiledning, og et fellesskap med andre i samme situasjon. Brukerne er sikret anonymitet. De ansatte har selvpålagt taushetsplikt. Sentrene skal fungere som et hjem der brukerne tar del i daglige gjøremål.

KVINNENE trenger ikke å bo der. Det er fullt mulig å oppsøke krisesenteret på dagtid for å få hjelp og veiledning. De ansatte kan møte kvinnen på et nøytralt og sikkert sted dersom hun ønsker det. De fleste krisesentrene kan tilby samtale- og nettverksgrupper.

KVINNENE kan ta med seg barna sine til krisesenteret. De ansatte på krisesentrene kan formidle kontakt med det kommunale hjelpeapparatet, politiet, juridisk bistand eller andre tjenester som kvinnene måtte ha behov for. De kan også følge kvinnene til møter og samtaler med hjelpeapparat og andre, eller gi assistanse til kvinner som ikke våger å hente personlige ting hjemme.

HVA KRISESENTERET TILBYR KVINNER MED FUNKSJONSHEMNING

KRISESENTERET ER ET ALTERNATIV til det offentlige hjelpeapparatet, og skal kunne brukes av alle kvinner. Ikke alle krisesentre er likevel tilrettelagt slik at alle kvinner og barn får et fullverdig tilbud. De ansatte kan likevel via telefon eller møter andre steder hjelpe kvinner som ønsker å bruke et krisesenter, som ikke er tilrettelagt for funksjonshemmede.

NOEN KRISESENTRE er imidlertid godt tilrettelagt. Kvinner som enten har et barn med funksjonshemning eller selv har behov for tilrettelegging, kan be om å komme dit. De ansatte ved kvinnens lokale krisesenter kan også hjelpe til med det. Flere krisesentre vil på sikt bli tilrettelagt (se side 18-19).

KVINNENE SOM BOR PÅ KRISESENTRENE skal i utgangspunktet stille seg selv, kjøpe mat osv. De ansatte kan formidle kontakt med hjemmesykepleien slik at de som trenger det, får nødvendige korttidshjelpemidler. Mange krisesentre har et godt samarbeid både med hjelpeapparatet i hjemkommunen og nabokommunene.

PERSONALET SØRGER DESSUTEN FOR at fremmedspråklige eller døve kvinner får nødvendig tolkehjelp på krisesenteret.

LOVGIVNING OG RETTIGHETER

STRAFFELOVEN REGULERER mange forhold som kan berøre kvinnens situasjon. Loven gir forbud mot å bruke fysisk eller psykisk vold mot andre. Dette gjelder også trusler og verbal trakassering som mobbing, klyp, spark, seksuelle overgrep og annen tvang.

ALL FORM FOR FRIHETSBERØVELSE er forbudt. Det er også forbudt å hensette noen i hjelpeløs tilstand. Det er heller ikke tillatt å ødelegge ting som tilhører andre, eller opptre på en måte som virker skremmende eller hensynsløs.

KVINNER SOM FØLER SEG TRUET av en mann eller opplever at det er reell fare for at de vil bli utsatt for vold kan be om besøksforbud eller voldsalarm. Dette bidrar i mange tilfeller til at mannen holder seg unna.

BESØKSFORBUD OG VOLDSALARM er forebyggende tiltak, og det er ikke krav om at du må anmelde overgreper. Dette kan du få ved å henvende deg til politiet.

SEPARASJON OG SKILSMISSE reguleres i lov om ekteskap. Separasjon kan søkes av en av partene, og vil tre i kraft når det blir meldt flytting fra felles bolig. Ingen kan nektes separasjon eller skilsmisse. Hvis den ene av partene ikke undertegner dokumentene, går saken til fylkesmannen som gir bevilgning til separasjon eller skilsmisse.

EKTEPAR HAR I PRINSIPPET FELLESEIE – hvis det ikke er opprettet særeie ved ektepakt. I så fall skal eiendom og innbo/eiendeler vanligvis deles med en halvpart på hver. Eventuell gjeld skal deles på begge. Det har dermed ingen betydning om felles bolig for eksempel står oppført i mannens navn.

SITUASJONEN ER ANNERLEDES for ugifte. Ekteskapsloven gjelder ikke for dem. Det finnes imidlertid regler som gjelder par med felles barn. Søk juridisk hjelp!

BARNELOVEN REGULERER forhold som har med foreldreansvar og samværsrett å gjøre. Loven sier også at barn ikke må utsettes for vold eller på annet vis behandles slik at deres fysiske eller psykiske helse utsettes for skade eller fare.

DEN ENKELTE HAR KRAV PÅ helse- og sosialtjenester i den kommunen vedkommende oppholder seg i. Det betyr for eksempel at en kvinne med funksjonshemning har rett til hjemmesykepleie hvis hun reiser til kriesenteret i nabokommunen. Hun har dessuten krav på hjelp fra sosialkontoret i kommunen hun oppholder seg i. Dette reguleres av Lov om helsetjenesten i kommunen og Sosialtjenesteloven. Disse lovene er viktige – spesielt for de som er avhengig av helsetjenester.

EN KVINNE SOM UTSETTES for drapstrusler eller grov vold kan be om hemmelig adresse og skjult identitet. I såfall ber kvinnen om å få kode. Dette betyr at andre ikke får tilgang til hennes personlige data ved Folkeregisteret eller andre offentlige kontorer.

DET ER MULIG Å SØKE voldsoffererstatning fra staten. Saken må i såfall anmeldes.

JURIDISK BISTAND OG HJELP ETTER OVERGREP

ADVOKATVAKTEN finnes i 30 byer og tettsteder rundt om i landet. Her gis ½ times gratis juridisk rådgivning. Advokatforeningen har oversikt over nærmeste advokatvakt, og kan nås på telefon: 22 03 50 50.

JUSS-BUSS er en uavhengig, idealistisk rettshjelpsorganisasjon som drives av av juss-studenter i Oslo. Her kan det gis gratis rettshjelp. Studentene kan bistå med å søke om fri rettshjelp gjennom Fylkesmannen. Telefonnummeret til Juss-Buss er: 22 84 29 00.

JURK- Juridisk Rådgivning for Kvinner - er et uavhengig rettshjelps- og likestillingstiltak. JURK jobber med bekjempelse av kvinneundertrykking og bedring av kvinners rettsstilling. Telefon: 22 84 29 50, e-post: jurk@jus.uio.no

FRI RETTSHJELP kan ytes til personer med dårlig økonomi. Fri rettshjelp er i hovedsak advokatbistand som helt eller delvis dekkes av staten. Fri rettshjelp omfatter både fritt rettsråd og fri sakførsel. Uavhengig av inntekt og formue kan det gis fri rettshjelp i saker om barnevern og kvinnemishandling. Fri rettshjelp kan også gis til voldsofre som går til erstatningssøksmål mot gjerningsmannen. Da skal det heller ikke betales egenandel. Ved behov for fri rettshjelp kan henvendelse rettes til en advokat eller en

kan sende søknad til Fylkesmannen. Informasjonsbrosjyre om fri retts-
hjelp fås hos advokat, Fylkesmann
eller domstol.

FFOS RETTIGHETSSENTER tilbyr
juridisk rådgivning til funksjons-
hemmede. Telefon: 22 79 90 60,
e-post: rettighetssenteret@ffo.no.

VOLDTEKTMOTTAK er ofte knyttet til legevakt eller
sykehus. Her vil de som har blitt forsøkt eller blitt voldtatt
få medisinsk hjelp. Flere av mottakene har dessuten et
rådgivningstilbud.

DIXI,, LANDSFORENINGEN FOR VOLDTATTE arbeider for å
hjelpe voldtektsofre og deres pårørende, spre informasjon
om senskader og følgeskader, samt drive holdnings-
skapende og forebyggende arbeid. Krisesenteret kan
formidle kontakt. For mer informasjon: www.dixi.no.

STØTTESENTRER MOT INCEST finnes mange steder i landet. De
gir hjelp, støtte og råd til utsatte kvinner.

RÅDGIVNINGSKONTOR for kriminalitetsofre er opprettet i Oslo,
Drammen, Fredrikstad, Haugesund, Tromsø og Trondheim. Her
får de som har vært utsatt for overgrep, hjelp og informasjon.

MENNESKERETTIGHETER

VOLD MOT KVINNER og barn er brudd på menneske-
rettighetene.

ALLE MENNESKER HAR KRAV PÅ beskyttelse mot vold og
overgrep ifølge FNs Menneskerettighetserklæring.

KVINNER OG BARN har rett til
beskyttelse mot vold og overgrep
også i sitt eget hjem.

FN HAR LAGET egne standardregler
for funksjonshemmede. Det arbeides
med en egen FN-konvensjon for
funksjonshemmede.

DET FINNES OGSÅ egne konvensjoner
om kvinner og barns rettigheter.

KRISESENTRER OG KRISETELEFONER

ØSTFOLD

Eva Senteret, Halden	69 18 74 74
Indre Østfold Kriसेsenter	69 89 45 69 *
Kriसेsenteret i Fredrikstad	69 31 55 45 *
Moss Kriसेsenter	69 25 05 50
Sarpsborg Kriसेsenter	69 15 17 17

AKERSHUS/OSLO

Asker og Bærum Kriसेsenter	67 13 35 00
Kriसेsenteret i Follo	64 97 23 00 *
Oslo Kriसेsenter	22 37 47 00
Romerike Kriसेsenter	63 81 41 78 *

HEDMARK

Glåmdal Kriसेsenter	62 81 80 88
Kriसेsenteret på Hamar (* etter 01.01.03)	62 52 75 10 *
Kriसेsenteret Nord-Østerdal og Røros	62 48 07 32

OPPLAND

Gjøvik Kriसेsenter	61 17 55 60 *
Gudbrandsdal Kriसेsenter	61 27 92 20

BUSKERUD

Betzy Kriसेsenter, Drammen	32 83 03 46
Hallingdal Kriसेsenter, Gol	32 07 52 50
Hønefoss Kriसेsenter	32 12 35 22
Kongsberg Kriसेsenter	32 73 64 00

VESTFOLD

Vestfold Kriसेsenter	33 31 10 19 *
----------------------	---------------

TELEMARK

Kriसेsenteret i Telemark	35 58 71 00 *
--------------------------	---------------

AUST-AGDER

Aust-Agder Kriसेsenter	37 02 33 44
------------------------	-------------

VEST-AGDER

Vest-Agder Kriसेsenter	38 10 22 00
------------------------	-------------

ROGALAND

Haugesund Kriसेsenter	52 72 98 84
Sauda Kriसेsenter	52 78 27 70
Stavanger Kriसेsenter	51 53 06 23

HORDALAND

Bergen Kriसेsenter	55 31 50 50
Odda Kriसेsenter	53 64 11 11
Sunnhordaland Kriसेsenter	53 41 12 12
Voss Kriसेsenter	56 51 60 00

SOGN OG FJORDANE

Sogn og Fjordane Kriसेsenter	57 74 36 00
------------------------------	-------------

MØRE OG ROMSDAL

Kriसेsenteret for Molde og omegn	71 25 66 66
Nordmøre Kriसेsenter	71 67 62 63
Sunnmøre Kriसेsenter (* etter 01.01.03)	70 12 50 07 *

SØR-TRØNDELAG

Orkdal og omegn Kriसेsenter (delvis *)	72 48 24 10 *
Trondheim Kriसेsenter	73 52 34 20

NORD-TRØNDELAG

Nord-Trøndelag Kriसेsenter	74 07 77 10
----------------------------	-------------

NORDLAND

Bodø Kriसेsenter	75 52 04 20
Kriसेsenteret for Ytre Helgeland	75 04 00 50
Lofoten Kriसेsenter	76 08 12 33
Mosjøen Kriसेsenter	75 17 36 99
Narvik Kriसेsenter	76 95 73 39
Rana Kriसेsenter	75 15 44 44 *
Sør-Helgeland Kriसेsenter	75 02 17 11
Vesterålen Kriसेsenter	76 12 23 30

TROMS

Harstad Kriसेsenter	77 06 40 07
Midt-Troms Kriसेsenter	77 84 52 60
Tromsø Kriसेsenter	77 61 10 60

FINNMARK

Alta Kriसेtelefon	78 43 46 93
Samisk Krise- og Incestsenter	78 46 70 88 *
Vest-Finnmark Kriसेsenter	78 41 30 69
Øst-Finnmark Kriसेsenter (* etter 01.01.03)	78 99 14 00 *

* markerer sentre som helt eller delvis er eller kommer til å bli tilrettelagt for kvinner og barn med funksjonshemning.